

Praha 16. 10. 2006

Posudek na bakalářskou práci Idy Čechové:
Způsob vytváření obrazu o transkomunitě pomocí masových médií.
Genderová analýza.

Hodnocení: 25 bodů

Komentář:

Autorka předkládané bakalářské práce si vybrala téma, které je v českém prostoru relativně nové, a jak výsledky její práce dokládají, v mediálním prostoru, na který se tato práce zaměřuje, i relativně zřídka reflektované. Nicméně, malý prostor, který média fenoménu transsexuality věnují, však neodkazuje k nedůležitosti a/nebo neaktuálnosti tohoto tématu, ale je jej potřeba vnímat – jak naznačují závěry předkládané práce – jako výsledek diskurzivní moci médií a strategie vytěšňování témat, která neodpovídají heteronormativní matici a nabourávají, problematizují jasnou a „přirozenou“ binaritu genderových kategorií „žena“/ „muž.“

V teoretické části se práce opírá o tři základní pilíře.

1. Vymezení termínu „gender“. Autorka pracuje s teorií performativního (neesenciálního) genderu (převážně Butler) a naznačení problematičnosti kategorie „transsexualita“.
2. Načrtnutí role médií v utváření významů a společenské reality.
3. Vyznačení neuralgických bodů CDA.

Autorka předkládá solidně zpracovaný nástin argumentů, které se kriticky vymezují vůči esencialistickému pojetí „rodu“ a „pohlaví“, načrtává přehled disciplinačního působení genderových kategorií, a to speciálně ve vztahu k trans-subjektům. Podobně i ostatní části práce jsou solidně, ne však překvapivě vypracovány.

Autorka práce shromáždila, jak sama říká, „heterogenní soubor textů,“ který pokrývá období let od r. 1989 do 2005, a který ji umožňuje zachytit způsob, jakým média promlouvají o fenoménu transsexuality a jak jej konstruují. Metodologické zpracování souboru shromážděných textů se má zaměřit na hloubkové uplatnění CDA na korpusu vzájemně intertextuálně propojených tří textů. Texty, jež si autorka vybrala k této detailní analýze, jsou dobře zvoleny vzhledem k otázkám, které jim autorka klade. Jedinou připomínkou k výběru by mohlo být to, že autorka více nezodpovídá, proč do tohoto korpusu zahrnuje právě výpověď MUDr. Hajnové. Autorčino tvrzení, že „m[á] snahu nechat ‘promluvit’ všechny zainteresované“ (str. 49), tj. TS subjekty i lékařku v konfrontaci s jejím zjištěním, že výpověď lékařky je v korpusu sebraných textů zastoupena pouze jedním příkladem, vede k námitce, že sama autorka pracuje s jistou stereotypní představou o tom, kdo má „právo“ se k tématu TS vyjadřovat. Tímto způsobem relativně nešťastně reprodukuje samotný medikalizovaný/medikalizující diskurz o TS. Domnívám se, že tento dojem je způsoben pouze nedostatečným uvedením problematiky moci „medicínského“ a „psychologizujícího“ diskurzu – ve shrnutí práce (str. 72) autorka koneckonců toto prolínání mediálního a medicínského diskurzu naznačuje.

Co se týče samotné interpretace, témata, jež si autorka stanovuje, jsou klíčová a aktuální (viz str. 51). Metodicky lze autorce vytknout, že její interpretační postřehy nejsou vždy založeny na přímé a hlavně dokumentované práci s textem.

Jisté mezery ve využití kritického potenciálu metody CDA se objevují právě v nepostihnutí momentů, jež nabízejí možnost sledovat jeden z cílů, který si práce klade, tj. „dekonstrukci“ diskurzivního vymezení TS. Například komparací jednotlivých výroků MUDr. Hajnové (na str. 59, 60) by se dalo velmi produktivně využít k postižení vnitřní nekoherence diskurzu o „přirozeném“, tj. „zdravém“ těle.

Stejně tak vymezení tematické podobnosti jednotlivých článků, které autorka předkládá (str. 45-46), svědčí o autorčiných schopnostech postihnout klíčové body diskurzu o TS. Autorka se však již kriticky nezamýšlí nad funkcí diskurzu (diskurzů) v konstruování tohoto biografického modelu, diskurzu o coming-outu apod. Rovněž není zřejmé, které z témat se vyskytuje nejčastěji, a chybí i postižení vzájemného vztahu těchto témat.

V některých pasážích interpretační části práce s jednotlivými texty autorka sklouzává k sice informativním a důležitým postřehům, které nicméně nabourávají metodickou čistotu práce.

Zřejmě největším nedostatkem analytické části této bakalářské práce je její malé propojení s úvodní teoretickou částí. Interpretace se tak neopírá o argumenty o performativitě rodu apod., a ještě méně je zřejmé propojení s teoretickými úvahami nad rolí médií, mediálního diskurzu.

Dále je potřeba zmínit i fakt, že téma „transkomunity“, které autorka naznačuje v titulu své práce, ve skutečnosti diskutováno není. Spíše než chybu či opomenutí autorky bych v tomto bodě jednoznačně viděla působení diskurzu o transsexualitě – tento diskurz je soustředěn na zkoumání „transsexuála/lky“, tj. problematického jedince, který/která je podroben zkoumavému pohledu společnosti. Škoda že autorka tento rozpor svého očekávání nekonfrontuje s korpusem textů a témat.

Nicméně, je potřeba ještě jednou zdůraznit, že otázky, které si autorka ke kritické práci s diskurzem/diskurzů o TS vybrala, jsou otázkami klíčovými.

Celkově se jedná o solidní práci, která se potýká jednak se složitým a komplexním tématem, a zároveň si i volí relativně obtížnou metodologii. Právě v aplikaci metody a propojování naznačených teoretických východisek s metodickou částí práce hodnotím jako momenty, které by bylo vhodné dále rozvést. Naopak nejsilnější částí práce jsou některé autorčiny kritické postřehy a zaměření se na ty otázky, jež nabízejí možnost odhalovat působení diskurzu, který ne/dovoluje artikulaci jistých témat, resp. dovoluje jejich artikulaci ve specifickém „řádu řeči,“ konstruuje kategorie „ne/přirozenosti“ a „kulturní inteligibility“ (str. 24).

Jako výchozí hodnocení pro obhajobu navrhuji hranici okolo 25 bodů.

Mgr. Kateřina Kolářová
Vedoucí bakalářské práce